

تأثیر رویکرد قصه درمانی در بهبود عزت نفس دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵

دکتر جهانبخش اورک^۱، فروزان محمودی گمیک^۲

^۱ استادیار دانشگاه آزاداسلامی واحد ایذه

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی دانشگاه آزاداسلامی واحد ایذه

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر رویکرد قصه درمانی در بهبود عزت نفس دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ است. روش تحقیق آزمایش از نوع پیش آزمون و پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پسر و دختر کانون تربیتی شهرستان رامهرمز که در فعالیت های تابستانی شرکت نموده که ۶۰ نفر بودند و نمونه پژوهش شامل ۳۰ نفر از دانش آموز (۱۵ نفر گروه آزمایش و ۱۵ نفر گروه کنترل) ششم ابتدایی شهرستان رامهرمز بود که به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. در این پژوهش از پرسشنامه عزت نفس کودکان پپ (۱۹۸۹) استفاده شد. و تجزیه و تحلیل داده ها با نرم افزار SPSS ویرایش ۲۳ صورت گرفت. در این پژوهش از روش آماری کلموگراف اسمیرنوف، آزمون لوین و تحلیل کواریانس استفاده شد. نتایج به دست آمده نشان داد که مقدار تأثیر متغیر مستقل اجرای قصه گویی پس از خارج کردن تأثیر پیش آزمون ($F = ۴۶/۷۷$) است که در سطح $P > ۰/۰۵$ معنادار و قصه گویی بر افزایش عزت نفس موثر است.

واژه های کلیدی: قصه درمانی، عزت نفس، دانش آموزان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بیشتر ویژگی‌های شخصیت ما از دوران کودکی شکل می‌گیرد. بنابراین از جمله عوامل شکل دهنده شخصیت ما باید ما و نیاپدما، تایید و یا عدم تایید رفتارهای ما، تنبیه‌ها و تشویق‌ها، تحسین و تمجید، تعریف و تحقیر،... می‌باشد که توسط اطرافیان از جمله خانواده و والدین بر ما اعمال می‌گردد. بنابراین عدم اعتماد به نفس یا اعتماد به نفس کاذب ریشه در دوران کودکی و تربیت گذشته فرد دارد. ترس پنهانی از عدم موفقیت، احساس گناه بعضی از افراد بابت هر موضوعی خودشان را سرزنش می‌کنند و این سرزنش‌های همیشگی قاتل اعتماد به نفس آن‌هاست. دلیل شایع دیگر عدم اعتماد به نفس، انتظارات غیرواقعی است. اگر از خودتان بیش از توانایی‌ها و فرصت‌هایی که در اختیارتان است انتظار داشته باشید محققان می‌گویند با این کار ضربه بزرگی به اعتماد به نفس‌تان می‌زنید. پیامدهای عدم اعتماد به نفس بسیار است. شخصی که فاقد اعتماد به نفس می‌باشد در واقع قدرت ابراز وجود، توانایی احقاق حق، توانایی در ابراز علاقه و بیان احساسات و غیره را ندارد. در نتیجه احساس سر خوردگی، خود کم بینی و احساس پریشانی می‌نماید، که این همان افسردگی است. در واقع یکی از عوامل اصلی و درجه یک اختلالات افسردگی، اضطراب، وسواس، و غیره که درمانگران در طول دوران کاری در بیماران خود مشاهده می‌کند عدم اعتماد به نفس می‌باشد.

قصه درمانی به عنوان یک رویکرد درمانی نسبتاً تازه، شاید بتواند در افزایش عزت نفس به عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی و تأثیرگذار در روابط بین فردی، مؤثر واقع شود. قصه درمانی، فرآیند کمک به افراد برای غلبه بر مشکلاتشان از راه درگیر شدن در گفتگوهای درمانی است. این گفتگوها شامل برون ریزی مشکل، استخراج پیامدها، پررنگ کردن نقشه‌های تازه و اتصال آن به گذشته است (زارع، ۱۳۸۸، ص ۴۵).

بیان مسأله

قصه و قصه‌گویی به قدمت تاریخ بشر ریشه دارد به گونه‌ای که بشر زندگی خود را در چهارچوب قصه‌ها به تصویر کشیده است و قصه‌ها نیز زندگی بشر را شکل داده و متحول نموده‌اند. قصه‌ها باز نمایی از فرد و تجربه‌های اوست. زندگی فرایند پیوسته‌های از نظم بخشی و سازماندهی تجربه‌هاست. هنگامی که شناخت کاملی از جهان وجود ندارد نیاز نسبت دادن معنا به تجارب احساس می‌شود بدین ترتیب، تجربه‌ها و رویدادهای عمر طولانی هر یک از افراد به قصه تبدیل می‌شود. افراد هنگام بیان داستان توالی و رابطه‌های معنا دار را کشف می‌کنند و نسبت به وضعیت خود بینش عمیق تری به دست می‌آورند. در واقع قصه‌ها به عنوان سازه‌های تخیلی و فرهنگی از نظر فردی و اجتماعی با معنا و در برگیرنده نکات برجسته‌های هستند (دوایودی ۱، ۱۹۹۷، به نقل از یوسفی لویه و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۱۳).

برخی اندیشمندان از جمله جروم برونر، لکس، تایز و جکسون ۲ قصه‌گویی را شیوه‌های طبیعی برای ساختن جهان می‌دانند. در این دیدگاه ارائه درس‌های اخلاقی در چارچوب قصه برای سازمان دادن به یادگیری‌ها در زندگی مطرح شده است.

۱. Duoyodi

۲. Jerome Bruner, Lex, Thiz and Jackson

ترتیب که اگر قصه‌ها در بر گیرنده‌ی اعمال و پیامدهای آن باشند، موجب رشد اخلاقی می‌شوند (تریزنبرگ و مک گراث ۳، ۲۰۰۱، ص ۲۸). از این نظر اهمیت قصه در رشد اخلاقی توسط بسیاری از صاحب نظران مورد بحث قرار گرفته است در کتاب‌های مقدس انجیل و قرآن نیز یکی از رویکردهای مهم برای آموزش شیوه‌های درست زندگی و کشف حقایق استفاده از استعاره‌ها، حکایت‌ها و قصه‌های اقوام و مردمان مختلف است (براون ۴، ۲۰۰۴، ص ۲۶). به همین دلیل همواره یکی از عمده ترین و رایج‌ترین راه‌های انتقال تجربه و سرگرمی، قصه‌گویی و گوش سپردن به قصه‌ها بوده است. قصه و قصه‌گویی از مهمترین ابزارهایی است که می‌تواند تخیل کودکان را پرورش دهد و او را با دنیای اطراف و محیط زندگی اش آشنا کند. در واقع قصه و داستان پلی بین کودک و جهان اطرافش است. قصه درمانی یکی از فنون روان درمانی است و در کنار رویکردهای روانشناسی مانند رویکرد تحلیلی، شناختی و رفتاری کودکان را با فقدان‌ها، هراس‌ها و اضطراب‌ها، آماده می‌سازد و به گون‌های غیر مستقیم و جذاب نیرو و امید می‌دهد و تغییر ایجاد می‌کند (زایپس، ۱۳۹۰، ص ۲۸).

با توجه به آنچه گفته شد این پژوهش به دنبال بررسی این موضوع از زاویه‌ی دیگر با پاسخ به این سؤال اساسی که آیا قصه درمانی بر افزایش عزت نفس کودکان شهرستان رامهرمز تأثیر دارد؟

اهداف تحقیق

هدف اصلی

هدف کلی این پژوهش، بررسی اثر بخشی قصه درمانی بر افزایش عزت نفس دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس‌های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ است.

اهداف فرعی

۱- تعیین اثر بخشی قصه درمانی بر افزایش ابعاد عزت نفس (کلی، جسمی، تحصیلی، خانوادگی و اجتماعی) دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس‌های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵.

۱-۱- تعیین اثر بخشی قصه درمانی بر افزایش ابعاد عزت نفس (کلی، جسمی، تحصیلی، خانوادگی و اجتماعی) دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس‌های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵.

۳. Reesenberg, McGrath

۴. Brown

فرضیه های تحقیق

فرضیه اصلی

قصه درمانی بر افزایش عزت نفس دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ تأثیر دارد.

فرضیه های فرعی

۱- قصه درمانی بر افزایش عزت نفس (کلی، جسمی، تحصیلی، خانوادگی و اجتماعی) دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ تأثیر دارد.

۱-۱- قصه درمانی بر افزایش ابعاد عزت نفس (کلی، جسمی، تحصیلی، خانوادگی و اجتماعی) دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ تأثیر دارد.

پیشینه های پژوهش

لویمی و صفرزاده (۱۳۹۵) در تحقیقی که تحت عنوان «اثر بخشی قصه درمانی بر کمرویی، افسردگی و عزت نفس کودکان پیش دبستانی شهرستان اهواز» انجام دادند؛ نتایج آن نشان داد که قصه درمانی بر کمرویی، افسردگی و عزت نفس کودکان پیش دبستانی شهرستان اهواز موثر است.

خدائی مجد (۱۳۹۵) در تحقیقی به بررسی «ارزیابی شیوه روان شناختی آموزش اعتماد به نفس در قصه های ایرانی کودکان» پرداخت. نتایج آن نشان داد که قصه های ایرانی از شیوه های روان های شناختی متفاوتی در جهت تقویت اعتماد به نفس کودکان استفاده شده است که از مهم ترین آن ها می توان به تقویت مثبت اندیشی، تقویت عزت نفس، پرورش حس هم ذات پنداری، پرورش خلاقیت، کمک، خودشناسی و خویشتن پذیری کاهش احساس حقارت و تعدیل در خود بزرگ بینی اشاره کرد.

خالدان، صالحی و شاکری (۱۳۹۴) در تحقیقی تحت عنوان " تأثیر قصه های قرآن بر عزت نفس دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد دیوان دره استان کردستان " که با روش آزمایشی با استفاده از پیش آزمون - پس آزمون با گروه کنترل انجام دادند؛ نتایج آن نشان داد که، میانگین نمرات عزت نفس در پس آزمون گروه آزمایش به طور معناداری از میانگین نمرات پس آزمون گروه کنترل بالاتر است. نتیجه گیری می شود که قصه های قرآن موجب افزایش عزت نفس دانشجویان می شوند.

عباس زاده و منیرالسادات (۱۳۹۴) در تحقیقی تحت عنوان " اثر بخشی قصه درمانی بر عزت نفس دانش آموزان پایه سوم و چهارم ابتدایی "، انجام دادند. نتایج آن نشان دادند که تفاوت بین میانگین نمرات پس آزمون عزت نفس در ابعاد عزت نفس عمومی، خانوادگی و تحصیلی در دو گروه کنترل و آزمایش معنی دار نیست. تفاوت بین میانگین نمرات پس آزمون عزت نفس در ابعاد عزت نفس کلی و اجتماعی در دو گروه کنترل و آزمایش معنی دار بود. می توان نتیجه گرفت که قصه درمانی ممکن است در افزایش عزت نفس در میان گروه های دیگر دانش آموزان دوره ابتدایی تأثیر مثبت داشته باشد.

فاتحی زاده، قوامی، فرامرزی، نوری و امامزاده‌ئی (۱۳۹۳) در تحقیقی تحت عنوان " اثربخشی رویکرد روایت درمانی بر اضطراب اجتماعی و عزت نفس دانش آموزان دختر دوره‌ی راهنمایی." انجام دادند که هدف آن، بررسی تأثیر روایت درمانی بر میزان اضطراب اجتماعی و عزت نفس دانش آموزان دختر دوره‌ی راهنمایی شهرستان اصفهان بود. پژوهش به روش نیمه تجربی و از طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل انجام شد. نتایج آن نشان داد که روایت درمانی به طور معناداری بر کاهش اضطراب اجتماعی و افزایش عزت نفس مؤثر است.

سلطانی، آریین، و انگجی (۱۳۹۲) در تحقیقی تحت عنوان "اثر بخشی روش قصه گویی به صورت گروهی در افزایش عزت نفس کودکان دختر پایه دوم ابتدایی" انجام دادند؛ نتایج آن نشان داد که قصه‌گویی به صورت گروهی باعث افزایش عزت نفس کودکان می‌شود.

رجب پور فرخانی و جهانشاهی (۱۳۹۰) در تحقیقی تحت عنوان " اثربخشی قصه درمانی در کاهش اختلال رفتاری دانش آموزان پسر مقطع ابتدایی شهرستان مشهد." انجام دادند؛ نتایج آن نشان داد که قصه درمانی در کاهش اختلال رفتاری دانش آموزان پسر مقطع ابتدایی شهرستان مشهد موثر است.

اندرسون بروزوس و وازیلوپولوس (۲۰۱۶) در پژوهشی تحت عنوان "تأثیر قصه درمانی بر حمایت از کودکانی که دارای ویژگی‌های فیزیکی غیر معمول" به بررسی اثربخشی داستان سرایی در حمایت از کودکان با ویژگی‌های فیزیکی غیرمعمول پرداختند. شرکت کنندگان چهل و هشت کودک ۱۲ تا ۱۴ ساله بودند که به علت بیماری‌های مختلف چشم، از عینک‌های استفاده می‌کردند. پژوهشگران از قصه‌گویی برای بهبود معیارهای ارزیابی علائم خجالت و اضطراب اجتماعی، تن‌هایی و نارضایتی اجتماعی، درک ارزیابی منفی، رضایت از ظاهر (عزت نفس پایین) و اضطراب در مورد ظاهر فیزیکی با استفاده از روش مداخله که شامل شش جلسه قصه‌گویی ۹۰ دقیقه و شامل فعالیت‌های فردی و گروهی استفاده کردند. نتایج آن نشان داد که قصه‌گویی می‌تواند به طور قابل توجهی در بهبود عاطفی کودکان، با ظاهر فیزیکی متمایز، کمک کند.

بلتکیویز (۲۰۱۳) در تحقیقی با عنوان: "استفاده از داستان در درمان کودکان با مشکلات گفتاری" نشان داده شد که استفاده از داستان با فرم جذاب باعث کاهش ترس و تشویق برای ارتباط کلامی و در نتیجه تحریک احساسات مثبت و تقویت عزت نفس و احساس پذیرش خود و کاهش استرس می‌گردد.

بوزال (۲۰۱۰) در پژوهشی تحت عنوان: "اثر شگفت‌انگیز قصه‌گویی بر اعتماد به نفس شما می‌شود" نشان داد، داستان سرایی و قصه‌گویی یک رسانه قدرتمند است تا مخاطبان را جذب کند، مهارت تفکر را افزایش دهد و بیشتر از همه، اعتماد به نفس را افزایش دهد. عناصر داستان سرایی، مانند درگیری‌ها و توطئه‌ها، انگیزه برای معلمان، والدین، دانش آموزان و غیره را فراهم می‌کنند تا به رمز و راز ذهنیتان برسند و خلاقیت خود را ارتقاء دهند، و به این ترتیب باعث افزایش اعتماد به نفس می‌شود.

۵. Andreas Brouzos, Stephanos P. Vassilopoulos . Kalliopi Moschoua

۶. Bełtkiewicz, D.

۷. Buzzie

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش از حیث هدف پژوهشی کاربردی است و از نظر گردآوری داده‌ها پژوهش آزمایشی است، با توجه به این که هدف پژوهش تأثیر قصه‌گویی بر افزایش عزت نفس دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی است. بهترین روش جهت انجام این گونه پژوهش‌ها، طرح‌های آزمایشی و شبه آزمایشی (نیمه آزمایشی) است به این منظور در این پژوهش از طرح آزمایشی (پیش آزمون - پس آزمون با گروه کنترل) بدون مداخله استفاده خواهد شد که طرح آن به صورت ذیل است:

O_1	X	O_2
O_3	-----	O_4

O_1 = پیش آزمون گروه آزمایش

O_2 = پس آزمون گروه آزمایش

O_3 = پیش آزمون گروه کنترل

O_4 = پس آزمون گروه کنترل

X = اجرای متغیر مستقل آزمایشی (قصه‌گویی)

----- = بدون مداخله متغیر آزمایشی.

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی است که تعداد آنها ۶۰ نفر است. و در کلاس‌های تابستانه کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ شرکت نموده‌اند. برای انتخاب نمونه‌ای که معرف جامعه مورد تحقیق باشد، ابتدا تمامی دانش‌آموزان شرکت کننده پایه ششم در کانون تربیتی شهرستان رامهرمز مورد شناسایی قرار گرفتند. و دو کلاس ۱۵ نفره از دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شد، سپس افراد به صورت تصادفی به دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم شدند. در این پژوهش علاوه بر استفاده از منابع کتابخانه‌ای به منظور تدوین مبانی نظری پژوهش جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها بصورت میدانی و با استفاده از ابزار پرسشنامه صورت می‌گیرد.

آزمون پنج مقیاسی عزت نفس پپ و همکاران (۱۹۸۹) برای کودکان

این آزمون دارای پنج مقیاس عزت نفس (مقیاس‌های عمومی، تحصیلی، جسمانی، خانوادگی، اجتماعی) و یک مقیاس دروغ سنج می‌باشد. هر مقیاس دارای ۱۰ سؤال مجزا است و هر کدام از سؤالات دارای ۳ ماده می‌باشند (تقریباً هیچ‌گاه، بعضی اوقات، همیشه).

برآورد ضریب پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ

ضریب آلفای کرونباخ، مبتنی بر انحراف استاندارد سؤال های آزمون است با توجه به فرمول (α) آلفای کرونباخ ضریب پایایی این آزمون برابر $\alpha = 0/86$ محاسبه شد. که در مقایسه با روش دو نیمه کردن آزمون که $0/87$ می باشد، اختلاف میان دو روش محاسبه برابر $0/01 = 0/86 - 0/87$ است که بسیار ناچیز و قابل اغماض می باشد.

در ادامه روش آلفای کرونباخ برای پی بردن به ارزش هر سؤال در مجموعه سؤالات آزمون اقدام به دست آوردن پایایی بعد از حذف هر سؤال از مجموعه سؤالات شد که به روش لوپ مشهور است (قاسم زاده، ۱۳۸۶). ضریب پایایی آزمون به طور کلی برابر با $0/89$ می باشد (غفاری، ۱۳۷۲).

جدول ۱- فرم هنجار شده نهایی برای طبقه بندی آزمودنی ها در آزمون ۵ مقیاسی عزت نفس پپ (۱۹۸۹) مقیاس عزت نفس بسیار ضعیف، عزت نفس ضعیف، عزت نفس متوسط، عزت نفس خوب و عزت نفس بسیار بالا

۱۶-۲۰ ۱۳-۱۵ ۹-۱۲ ۵-۸	عمومی ۴ و کمتر از آن
۱۶-۲۰ ۱۲-۱۵ ۸-۱۱ ۵-۷	تحصیلی ۴ و کمتر از آن
۱۹-۲۰ ۱۴-۱۷ ۱۱-۱۳ ۷-۱۰	جسمانی ۶ و کمتر از آن
۱۹-۲۰ ۱۶-۱۸ ۱۲-۱۵ ۶-۱۱	خانوادگی ۵ و کمتر از آن
۱۸-۲۰ ۱۵-۱۷ ۱۱-۱۴ ۷-۱۰	اجتماعی ۶ و کمتر از آن

اعتبار

به منظور اعتبار آزمون از روش های همسانی درونی و تحلیل عوامل استفاده شد، روش همسانی درونی به وسیله محاسبه همبستگی هر سؤال با تک تک سؤالات آزمون با مقیاس مربوطه، و با کل آزمون مشخص شده است. بیشترین همبستگی کل آزمون با مقیاس عمومی (کلی) می باشد، که $0/8346 = r$ ، به طور کلی تمام مقیاس ها با سطح احتمال خطا پذیری $0/01$ (سطحی که در این پژوهش برای معنی دار بودن پذیرفته می شود)، همبستگی معناداری را نشان می دهند (غفاری، ۱۳۷۲).

نمره گذاری

نمره این آزمون به شرح زیر است.

تقریباً همیشه = ۲

بعضی اوقات = ۱

تقریباً هیچ‌گاه = ۰

(توجه: ماده‌هایی که در پرانتز آورده شده باید به صورت معکوس نمره گذاری شود برای مثال تقریباً همیشه = ۰ ، بعضی اوقات = ۱، تقریباً هیچ‌گاه = ۲)

خرده مقیاس ها

ماده‌های مقیاس کلی و عمومی:

۱ - ۷ - (۱۳) - (۱۹) - ۲۵ - ۳۱ - ۳۷ - (۴۳) - (۴۹) - (۵۵)

ماده‌های مقیاس تحصیلی:

۵۶ - (۵۰) - ۴۴ - (۳۸) - ۳۲ - (۲۶) - ۲۰ - (۱۴) - ۸ - (۲)

ماده‌های مقیاس جسمانی:

۵۷ - (۵۱) - ۴۵ - (۳۹) - ۳۳ - (۲۷) - ۲۱ - (۱۶) - ۹ - (۳)

ماده‌های مقیاس خانوادگی:

(۵۸) - (۵۲) - (۴۶) - ۴۰ - ۳۴ - ۲۸ - (۲۲) - (۱۶) - ۱۰ - ۴

ماده‌های مقیاس اجتماعی:

۵۹ - ۵۳ - ۴۷ - (۴۱) - (۳۵) - (۲۹) - ۲۳ - ۱۷ - (۱۱) - (۵)

ماده‌های مقیاس دروغ سنج:

(۶۰) - ۵۴ - (۴۸) - ۴۲ - ۳۶ - ۳۰ - (۲۴) - (۱۸) - (۱۲) - ۶

توجه: کسب نمره ۲ در ۴ ماده (یا بیشتر) از ماده‌های دروغ سنج حاکی از آن است که کودک سعی کرده است به سبک جامعه پسند پاسخ دهد و لذا ممکن است اعتبار مقیاس‌های عزت نفس مورد تأیید قرار گیرد.

در تیرماه به کانون تربیتی ... رامهرمز مراجعه شد و از مسئول کانون آمار دانش آموزان پایه ششم که در اوقات فراغت در کانون ثبت نام کرده بودند جهت انتخاب تصادفی نمونه اخذ گردید. در مرحله بعد به صورت تصادفی ۳۰ نفر از دانش آموزان پایه ششم انتخاب گردید سپس دانش آموزان به صورت تصادفی به دو گروه کنترل و آزمایش تقسیم شدند.

در ابتدا از دو گروه پیش آزمون عزت نفس گرفته شد. در هر دو کلاس برنامه‌های کانون به روال معمول اجرا گردید اما در گروه آزمایش علاوه بر فعالیت‌های عادی در هفته دو جلسه و هر جلسه حدود ۳۵ دقیقه قصه‌گویی توسط پژوهشگر و نقالان شهرستان اجرا شد. اما در گروه کنترل بجای قصه‌گویی فعالیت عادی خود را انجام می‌دادند. پس از ۴۵ روز از هر دو گروه آزمایش و کنترل مجدداً پس آزمون عزت نفس ارائه گردید. پس از گردآوری اطلاعات کد گذاری و جهت تحلیل وارد سیستم رایانه‌ای گردید.

جهت تجزیه و تحلیل نتایج از آمار توصیفی درصد، فراوانی، میانگین و انحراف معیار و حداقل و حداکثر نمرات و آمار استنباطی آزمون کلموگراف-اسمیرنوف، لوین و تحلیل کواریانس استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

۱- یافته‌های توصیفی

الف- یافته‌های توصیفی مربوط به آزمودنی‌ها:

جدول ۲، فراوانی، درصد و درصد تراکمی نمونه دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهرستان رامهرمز را براساس گروه آزمایش و کنترل نشان می‌دهد.

جدول ۲، درصد نمونه دانش آموزان پایه ششم شهرستان رامهرمز را براساس گروه آزمایش و کنترل

گروه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
دانش آموزان گروه آزمایش	۱۵	۵۰	۵۰
دانش آموزان گروه کنترل	۱۵	۵۰	۱۰۰
کل	۳۰	۱۰۰	-----

ب- یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرها:

جدول ۳، فراوانی، میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر عزت نفس دانش آموزان پایه ششم شهرستان رامهرمز را در پیش آزمون نشان می‌دهد.

جدول ۳، فراوانی، میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر عزت نفس دانش آموزان پایه ششم شهرستان رامهرمز در پیش آزمون

متغیرها	گروه ها	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
عزت نفس کلی	آزمایش	۱۵	۱۰/۴۰	۴/۹۹	۱	۱۶
	کنترل	۱۵	۱۱/۲۰	۲/۳۰	۸	۱۵
عزت نفس تحصیلی	آزمایش	۱۵	۹/۵۳	۴/۰۳	۵	۱۶
	کنترل	۱۵	۱۰/۶۰	۲/۶۷	۷	۱۴
عزت نفس جسمی	آزمایش	۱۵	۱۲/۶۷	۳/۹۹	۸	۱۸
	کنترل	۱۵	۱۱/۲۰	۳/۸۹	۷	۱۷
عزت نفس خانوادگی	آزمایش	۱۵	۱۰/۴۰	۳/۵۱	۵	۱۶
	کنترل	۱۵	۱۰/۲۰	۴/۳۱	۵	۱۷
عزت نفس اجتماعی	آزمایش	۱۵	۷/۸۷	۱/۵۵	۵	۱۰
	کنترل	۱۵	۹/۸۷	۲/۳۲	۷	۱۵
کل نمره عزت نفس	آزمایش	۱۵	۵۳/۴۷	۱۸/۰۹	۳۰	۸۱
	کنترل	۱۵	۵۲/۸۰	۱۳/۳۴	۳۹	۷۷

همان گونه که در جدول ۳، مشاهده می شود میانگین کل عزت نفس دانش آموزان گروه آزمایش در پیش آزمون ۵۳/۴۷ و انحراف معیاری ۱۸/۰۹ است و میانگین کل عزت نفس دانش آموزان گروه کنترل در پیش آزمون ۵۲/۸۰ و انحراف معیاری ۱۳/۳۴ است این نتایج نشان می دهند که میزان عزت نفس دانش آموزان گروه آزمایش در پیش آزمون بالاتر از عزت نفس دانش آموزان گروه کنترل است.

جدول ۴، فراوانی، میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر عزت نفس دانش آموزان پایه ششم شهرستان رامهرمز را در پس آزمون نشان می دهد.

متغیرها	گروه ها	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
عزت نفس کلی	آزمایش	۱۵	۱۵/۸۶	۱/۶۴	۱۳	۱۸
	کنترل	۱۵	۱۰	۲/۱۷	۶	۱۲
عزت نفس تحصیلی	آزمایش	۱۵	۱۳/۸۶	۳/۸۵	۸	۱۸
	کنترل	۱۵	۹	۱/۸۵	۷	۱۱
عزت نفس جسمی	آزمایش	۱۵	۱۷/۳۳	۱/۶۳	۱۶	۲۰
	کنترل	۱۵	۱۳/۶۰	۲/۱۶	۹	۱۹
عزت نفس خانوادگی	آزمایش	۱۵	۱۶/۱۳	۲/۲۳	۱۱	۱۸
	کنترل	۱۵	۹/۹۳	۱/۴۳	۷	۱۲
عزت نفس اجتماعی	آزمایش	۱۵	۱۶	۲/۵۹	۱۱	۲۱
	کنترل	۱۵	۹/۳۳	۲/۱۶	۶	۱۴
کل نمره عزت نفس	آزمایش	۱۵	۷۵/۲۰	۱۲/۳۱	۵۷	۸۸
	کنترل	۱۵	۵۳/۱۳	۳/۵۴	۴۶	۶۱

جدول ۴، فراوانی، میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر عزت نفس دانش آموزان پایه ششم شهرستان رامهرمز در پس آزمون

همان گونه که در جدول ۴، مشاهده می شود میانگین کل عزت نفس دانش آموزان گروه آزمایش در پس آزمون ۷۵/۲۰ و انحراف معیاری ۱۲/۳۱ است و میانگین کل عزت نفس دانش آموزان گروه کنترل در پس آزمون ۵۳/۱۳ و انحراف معیاری ۳/۵۴ است این نتایج نشان می دهند که میزان عزت نفس دانش آموزان گروه آزمایش در پس آزمون بالاتر از عزت نفس دانش آموزان گروه کنترل است. همچنین میانگین عزت نفس دانش آموزان گروه آزمایش در پس آزمون تمامی خرده مقیاس های عزت نفس بالاتر از دانش آموزان گروه کنترل است.

یافته‌های استنباطی مربوط به فرضیه پژوهش

با توجه به این که در این پژوهش جهت آزمون فرضیه از آزمون تحلیل کواریانس استفاده می‌شود ابتدا باید پیش فرض‌های تحلیل کواریانس را رعایت نمود. دو مورد از مهم‌ترین این پیش فرض‌ها عبارتند از:

۱- **نرمال بودن داده‌ها:** برای انتخاب آزمون درست برای تحلیل فرضیه، ابتدا باید از توزیع آماری متغیری که مورد آزمون قرار می‌گیرد، اطمینان حاصل کرد. پیش‌نیاز گرفتن آزمون‌های پارامتری، نرمال بودن توزیع آماری متغیرهاست. در این پژوهش به منظور بررسی طبیعی بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده می‌شود.

۲- **همگنی واریانس‌ها:** یکی از پیش فرض‌های تحلیل کواریانس همگنی واریانس هاست. در این پژوهش جهت بررسی همگنی واریانس‌ها از آزمون لوین استفاده می‌شود. آزمون لوین همگنی واریانس‌ها را در نمونه‌های متفاوت بررسی می‌نماید. به عبارتی فرض تساوی متغیر وابسته را برای گروه‌هایی که توسط عامل آزمایشی تعیین شده‌اند، آزمون می‌کند و نسبت به اکثر آزمون‌ها کمتر به فرض نرمال بودن وابسته بوده و در واقع به انحراف نرمال مقاوم است. قبل از به کار گیری آزمون تحلیل کواریانس مفروضه‌های این آزمون به وسیله آزمون کلموگراف-اسمیرنوف و آزمون لوین مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جدول ۵، نتایج آزمون کلموگراف-اسمیرنوف را جهت طبیعی بودن توزیع نمرات بر روی متغیر پژوهش نشان می‌دهد.

جدول ۵، نتایج آزمون کلموگراف-اسمیرنوف جهت طبیعی بودن توزیع نمرات بر روی متغیر پژوهش

متغیرها	مقدار Z کلموگراف-اسمیرنوف	سطح معناداری
عزت نفس کلی	-۰/۱۲۸	۰/۸۹
عزت نفس تحصیلی	-۰/۸۲	۰/۴۵
عزت نفس جسمی	-۱/۱۳	۰/۲۹
عزت نفس خانوادگی	-۰/۱۳	۰/۹۰
عزت نفس اجتماعی	-۲	۰/۰۸
کل عزت نفس	-۰/۳۱	۰/۷۵

همانطور که از یافته‌های جدول ۵، استنباط می‌شود، از آنجا که سطح معنی‌داری به دست آمده در آزمون کلموگراف-اسمیرنوف، در اکثر متغیرهای پژوهش به تفکیک گروه، بیش از مقدار ملاک $0/50$ ($P > 0/05$) می‌باشد، در نتیجه می‌توان گفت

که توزیع متغیرهای مورد بررسی در نمونه آماری داری توزیع نرمال می باشد و می توانیم فرضیه پژوهش را از طریق آزمون های پارامتریک (تحلیل کواریانس) مورد آزمون قرار دهیم.

جدول ۶، نتایج آزمون لوین جهت همگنی واریانس ها را بر روی متغیرهای پژوهش نشان می دهد.

جدول ۶، نتایج آزمون لوین جهت همگنی واریانس ها بر روی متغیرهای پژوهش

متغیرها	مقدار آماره ی لوین	DF _۱	DF _۲	سطح معناداری
عزت نفس کلی	۱/۳۰	۱	۲۸	۰/۳۰
عزت نفس تحصیلی	۳/۷۰	۱	۲۸	۰/۰۶۵
عزت نفس جسمی	۰/۰۴	۱	۲۸	۰/۸۴
عزت نفس خانوادگی	۰/۹۴۴	۱	۲۸	۰/۳۴
عزت نفس اجتماعی	۲/۳۸	۱	۲۸	۰/۱۳۴
کل عزت نفس	۳/۱۸	۱	۲۸	۰/۰۸۵

همانطور که از یافته های جدول ۶، استنباط می شود، از آنجا که سطح معنی داری به دست آمده در آزمون لوین، در اکثر متغیرهای پژوهش به تفکیک گروه، بیش از مقدار ملاک ۰/۰۵ ($P > ۰/۰۵$) می باشد، در نتیجه می توان گفت که واریانس جمعیت آماری در نمونه های مختلف برابر است و می توانیم های پژوهش را از طریق آزمون های پارامتریک تحلیل کواریانس مورد آزمون قرار دهیم.

پاسخ به فرضیه اصلی پژوهش

قصه درمانی بر افزایش عزت نفس دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ تأثیر دارد.

جدول نتایج تحلیل کواریانس اثر اجرای قصه گویی بر افزایش عزت نفس دانش آموزان را نشان می دهد.

جدول ۷، نتایج تحلیل کواریانس اثر اجرای قصه‌گویی بر افزایش عزت نفس دانش آموزان

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذوراتا (مقدار اثر)	توان آماری
عزت نفس	پیش آزمون	۱۱۲/۹۸	۱	۱۱۲/۹۸	۱/۳۹	۰/۲۴۸	۰/۰۵	۰/۰۲
	گروه	۳۶۲۲/۴۹	۱	۳۶۲۲/۴۹	۴۴/۷۶	۰/۰۰۱	۰/۶۲	۱
	خطا	۲۱۸۵/۱۵	۲۷	۸۰/۹۳	-----	-----	-----	-----
	کل	۱۲۹۴۷۱	۳۰	-----	-----	-----	-----	-----

همان گونه در جدول ۷، مشاهده می‌شود، نتایج تحلیل کواریانس نشان می‌دهد مقدار تأثیر متغیر مستقل اجرای قصه‌گویی پس از خارج کردن تأثیر پیش آزمون ($f=44/76$) است که در سطح $P < 0/05$ معنادار است. این نتایج نشان می‌دهد که قصه‌گویی بر افزایش عزت نفس موثر بوده است. به تعبیر دیگر قصه درمانی در افزایش میانگین عزت نفس گروه آزمایش تأثیر داشته است، میزان تأثیر قصه درمانی بر افزایش عزت نفس $0/62$ است. یعنی 62 صدم تفاوت میانگین عزت نفس دو گروه آزمایش و کنترل مربوط به تأثیر قصه درمانی است. بنابراین فرضیه صفر رد و فرضیه دوم پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. بنابراین فرضیه صفر (H_0) رد و فرضیه پژوهش (H_1) مورد تأیید قرار می‌گیرد.

پاسخ به فرضیه فرعی پژوهش

۱- قصه درمانی بر افزایش ابعاد عزت نفس دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس‌های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ تأثیر دارد.

جدول ۸، نتایج تحلیل کواریانس اثر اجرای قصه‌گویی بر افزایش ابعاد عزت نفس دانش آموزان را نشان می‌دهد.

جدول ۸، نتایج تحلیل کواریانس اثر اجرای قصه‌گویی بر افزایش ابعاد عزت نفس دانش آموزان

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذوراتا (مقدار اثر)	توان آماری
عزت نفس کلی	پیش آزمون	۱/۹۷	۱	۱/۹۶	۰/۵۲	۰/۴۸	۰/۰۲	۰/۱۰
	گروه	۲۵۹/۹۹	۱	۲۹۵/۹۹	۶۸/۹۷	۰/۰۰۱	۰/۷۲	۱
	کل	۵۳۸۰	۳۰	---	---	---	---	---
عزت نفس جسمی	پیش آزمون	۳/۶۵	۱	۳/۶۵	۰/۹۹	۰/۳۲	۰/۰۳۵	۰/۱۶
	گروه	۹۳/۶۹	۱	۹۳/۶۹	۲۵/۴۸	۰/۰۰۱	۰/۴۹	۰/۹۹
	کل	۷۳۸۴	۳۰	---	---	---	---	---
عزت نفس تحصیلی	پیش آزمون	۱۵/۴۳	۱	۱۵/۴۳	۱/۷۳	۰/۱۹۹	۰/۰۶	۰/۲۴
	گروه	۱۸۹/۹۹	۱	۱۸۹/۹۹	۲۱/۳۵	۰/۰۰۱	۰/۴۴	۰/۹۹
	کل	۴۳۵۵	۳۰	---	---	---	---	---
عزت نفس خانوادگی	پیش آزمون	۱۵/۰۳	۱	۱۵/۰۳	۴/۸۵	۰/۰۴	۰/۱۵	۰/۵۶
	گروه	۲۹۱/۵۸	۱	۲۹۱/۵۸	۹۴/۱۴	۰/۰۰۱	۰/۷۸	۱
	کل	۵۴۸۳	۳۰	---	---	---	---	---
عزت نفس اجتماعی	پیش آزمون	۴/۶۹	۱	۴/۶۹	۰/۸۲	۰/۳۷	۰/۰۳	۰/۱۴
	گروه	۲۹۵/۱۵	۱	۲۹۵/۱۵	۵۱/۵۲	۰/۰۰۱	۰/۶۶	۱
	کل	۵۳۰۶	۳۰	---	---	---	---	---

همان گونه در جدول ۸، مشاهده می‌شود، نتایج تحلیل کواریانس نشان می‌دهد مقدار تأثیر متغیر مستقل اجرای قصه‌گویی پس از خارج کرد عزت نفس کلی ($f=۶۸/۹۷$)، تأثیر پیش آزمون عزت نفس جسمی ($f=۲۵/۴۸$)، عزت نفس تحصیلی ($f=۲۱/۳۵$)، عزت نفس خانوادگی ($f=۹۴/۱۴$)، عزت نفس اجتماعی ($f=۵۱/۵۲$)، است که همگی در سطح $P<۰/۰۵$ معنادار هستند. این نتایج

نشان می‌دهد که قصه‌گویی بر افزایش تمامی ابعاد عزت نفس موثر بوده است بنابراین این فرضیه صفر (H_0) رد و فرضیه پژوهش (H_1) مورد تأیید قرار می‌گیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر تعیین تأثیر رویکرد قصه درمانی در بهبود عزت نفس دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ است. برای رسیدن به این هدف نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها مورد بحث و بررسی قرار گرفته است و در مورد رد یا تأیید فرضیه پژوهش دلایل منطقی - علمی ارائه شده است. الف) تبیین یافته‌های مربوط به فرضیه پژوهش و مقایسه‌ی یافته‌های مذکور با یافته‌های به دست آمده از پژوهش‌های قبلی.

فرضیه: قصه درمانی بر افزایش عزت نفس دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس‌های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ تأثیر دارد.

همان گونه که مشاهده شد، نتایج تحلیل کواریانس نشان می‌دهد مقدار تأثیر متغیر مستقل اجرای قصه‌گویی پس از خارج کردن تأثیر پیش‌آزمون ($f=76/44$) است که در سطح $P < 0/05$ معنادار بود. این نتایج نشان می‌دهد که قصه‌گویی بر افزایش عزت نفس موثر بوده است. به تعبیر دیگر قصه درمانی در افزایش میانگین عزت نفس گروه آزمایش تأثیر داشته است، میزان تأثیر قصه درمانی بر افزایش عزت نفس $0/62$ است. یعنی ۶۲ درصد تفاوت میانگین عزت نفس دو گروه آزمایش و کنترل مربوط به تأثیر قصه درمانی است. بنابراین فرضیه صفر رد و فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. بنابراین فرضیه صفر (H_0) رد و فرضیه پژوهش (H_1) مورد تأیید قرار می‌گیرد. نتایج به دست آمده از نتایج آزمون این فرضیه با پژوهش‌های لویمی و صفرزاده (۱۳۹۵)، خدائی‌مجد، (۱۳۹۵)، خالدان؛ صالحی و شاکری (۱۳۹۴)، عباس زاده و صالح مجتهد (۱۳۹۴)، فاتحی زاده و همکاران (۱۳۹۳)، سلطانی، آرین، و انگجی (۱۳۹۲)، رجب پور فرخانی و جهانشاهی (۱۳۹۰)، اندرسون بروزوس و وازیلوپولوس (۲۰۱۶)، بلتکیویز (۲۰۱۳) و بوزال (۲۰۱۰) که نشان داده‌اند قصه‌گویی بر بهبود عزت نفس تأثیر می‌گذارد مشابه و هماهنگ است.

قصه درمانی بر افزایش ابعاد عزت نفس دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در کلاس‌های اوقات فراغت کانون تربیتی شهرستان رامهرمز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ تأثیر دارد.

همان گونه که مشاهده شد، نتایج تحلیل کواریانس نشان می‌دهد مقدار تأثیر متغیر مستقل اجرای قصه‌گویی پس از خارج کردن عزت نفس کلی ($f=68/97$)، تأثیر پیش‌آزمون عزت نفس جسمی ($f=25/48$)، عزت نفس تحصیلی ($f=21/35$)، عزت نفس خانوادگی ($f=94/14$)، عزت نفس اجتماعی ($f=51/52$) است که همگی در سطح $P < 0/05$ معنادار هستند. این نتایج نشان می‌دهد که قصه‌گویی بر افزایش تمامی ابعاد عزت نفس موثر بوده است بنابراین این فرضیه صفر (H_0) رد و فرضیه ۱ پژوهش (H_1) مورد تأیید قرار گرفت. نتایج به دست آمده از نتایج آزمون این فرضیه با پژوهش‌های لویمی و صفرزاده (۱۳۹۵)، خدائی‌مجد (۱۳۹۵)، خالدان؛ صالحی و شاکری (۱۳۹۴)، عباس زاده و صالح مجتهد (۱۳۹۴)، فاتحی زاده و همکاران (۱۳۹۳)، سلطانی،

آرین و انگجی (۱۳۹۲)، رجب پور فرخانی و جهانشاهی (۱۳۹۰)، اندرسون بروزوس و وازیلوپلوس (۲۰۱۶)، بلتکیویز (۲۰۱۳) و بوزال (۲۰۱۰) که نشان داده‌اند قصه‌گویی بر بهبود عزت نفس تأثیر می‌گذارد مشابه و هماهنگ است.

با توجه به یافته‌های پژوهشی به نظر می‌رسد که پیشنهادات ذیل بتواند در جهت کاربردی ساختن هدف پژوهش و انجام تحقیقات آتی در این زمینه مؤثر باشد.

۱- با توجه به نقش جذاب و دوست داشتنی قصه و تأثیرات روانی و اجتماعی آن بر روی فرد و همچنین قدرت وصف نشدنی آن در ایجاد پیوند میان کودکی و بزرگسالی، استفاده از آن توسط والدین و مربیان یک ضرورت انکارناپذیر است. بر همین اساس آشناسازی معلمان، والدین و به ویژه زوجین جوان با اهمیت، نقش و تأثیر قصه‌ها در رشد کودک و چگونگی بهره‌رسانه‌گیری از این هنر بزرگ از طریق‌ها، جراید و مطبوعات می‌تواند مفید باشد.

۲- آشناسازی والدین و به ویژه زوجین جوان با اهمیت، نقش و تأثیر قصه‌ها در رشد کودک و چگونگی بهره‌گیری از این هنر بزرگ می‌تواند مفید باشد. همچنین ایجاد کارگاه‌های برای آموزشی داستان خوانی و کسب مهارت کلامی برای استفاده صحیح و کاربردی از داستان‌ها برای والدین و مربیان مهدکودک‌ها مفید است. - با توجه به نقش سازنده آموزش و پرورش در این زمینه، ایجاد ساعات درس قصه‌گویی برای دانش‌آموزان پایه ابتدایی به صورت فوق برنامه می‌تواند در پرورش استعداد‌های کودکان و رشد روانی، عاطفی و اجتماعی آنان مفید و مؤثر باشد.

۳- با توجه به نتایج پژوهش حاضر و نظر به اهمیت و نقش عزت نفس در زندگی و به ویژه هنگامی که کودک اولین محیط اجتماعی یعنی مدرسه را تجربه کند و سپس خود را برای ورود به قلمرو اجتماع آماده می‌سازد، لزوم تقویت خودباوری و انتقال نگرش مثبت و سالم به کودک باید بیشتر مورد توجه نویسندگان قصه‌ها و داستان‌های ویژه کودکان قرار گیرد.

منابع و مأخذ

خالدان، محمد؛ صالحی، اکبر؛ شاکری، رضا (۱۳۹۴). تأثیر قصه‌های قرآن بر عزت نفس دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد دیوان دره (استان کردستان). فصلنامه اخلاق، سال ۵، شماره ۳.

خدائی‌مجد، وحید (۱۳۹۵). ارزیابی شیوه روان‌شناختی آموزش اعتماد به نفس در قصه‌های ایرانی کودکان. نشریه پژوهشی و آموزش-ارزشیابی، سال ۹، شماره ۳۳، ص ۱۳۷.

رجب‌پور فرخانی، سمیه؛ جهانشاهی، فاطمه (۱۳۹۰). اثربخشی قصه‌درمانی در کاهش اختلال رفتاری دانش‌آموزان پسر مقطع ابتدایی شهرستان مشهد. مجله تفکر و کود ک، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال ۲، شماره ۲، صص ۵۳-۹.

زارع، محمد (۱۳۸۳). بررسی رابطه قصه‌درمانی بر عزت. پایان نامه کارشناسی ارشد.

زایپس، جک (۱۳۹۰). هنر قصه‌گویی خلاق. ترجمه: مینو پرنیانی، تهران: رشد.

سلطانی، مریم؛ آرین، خدیجه؛ انگجی، لیلی (۱۳۹۲). اثر بخشی روش قصه گویی به صورت گروهی در افزایش عزت نفس کودکان دختر پایه دوم ابتدایی. فصلنامه روان شناسی تربیتی سال ۹، شماره ۲۹.

شیبانی، شهناز؛ یوسفی لویه، مجید؛ دلاور، علی (۱۳۸۵). تأثیر قصه درمانی بر کاهش علائم افسردگی در کودکان افسرده. پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، سال ۶، صص ۹۱۶۴-۸۹۳.

صفرزاده، سحر؛ لویمی، فاطمه (۱۳۹۵) اثربخشی قصه درمانی بر کمرویی، افسردگی و عزت نفس کودکان پیش دبستانی شهرستان . مجله پژوهش های روان شناسی بالینی و مشاوره. سال ۶ شماره ۲، صص ۳۲-۴۷

عباس زاده، ندا؛ صالح مجتهد (۱۳۹۴). اثربخشی قصه درمانی بر عزت نفس دانش آموزان پایه سوم و چهارم ابتدایی. دومین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در علوم انسانی، تهران، مؤسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا .

غفاری، احمد. رضانی، خدیجه (۱۳۷۲). هنجاریابی آزمون پنج مقیاسی عزت نفس کودکان و نوجوانان پپ برای دانش آموزان دبیرستانی شهرستان تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی.

فاتحی زاده، مریم؛ قوامی، مرجان؛ فرامرزی، سالار؛ نوری امامزادئی، اصغر (۱۳۹۳). اثربخشی رویکرد روایت درمانی بر اضطراب اجتماعی و عزت نفس دانش آموزان دختر راهنمایی. مجله روان شناسی، دوره ۳، شماره ۳، صص ۷۳-۶۱.

قاسم زاده، عباس (۱۳۸۶). بررسی روابط عزت نفس منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

Andreas Brouzos, Stephanos P. Vassilopoulos. Kalliopi Moschoua(۲۰۱۶) Utilizing Storytelling to Promote Emotional Well-Being of Children With a Distinct Physical Appearance: The Case of Children Who Wear Eyeglasses. The European Journal of Counselling Psychology.vol ۴no ۱

Bełkiewicz, D. (۲۰۱۳). A New Horizon in Logopaedics: Speech Therapeutic Story– Innovative Use of a Story in the Therapy of Children Speech Impediments. Procedia-Social and Behavioral Sciences, ۱۰۶, ۱۴۹-۱۶۳.

Brown, T. A., O'leary, T. A., Barlow, D.H. (۲۰۰۴). Generalized anxiety disorder. Clinical Handbook of psychological disorder. Third Edition. A step by step treatment manual. Guilford pub. Butler.

Buzzle (۲۰۱۰) Amazing Tips for Better Storytelling That Boost Your Confidence Buzzle: <http://www..com/articles/amazing-tips-for-storytelling-that-boost-your-confidence.html>